

LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA

PERIÒDIC DESENAL, ARTÍSTIC, LITERARI Y CIENTÍFIC

Any I

Barcelona 30 de Setembre de 1880

Núm. 9

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals
Països de l'Unió Postal	76 * *	40 * *	* *	* *

No 's servirà cap subscripció que no 's pagui per endavant

Se publica 'ls dies 10, 20 y 30 de cada mes

EDITOR-PROPIETARI
CARLOS SANPONS Y CARBÓ
UNIO, 28
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR

	ANY	SEMESTRE
Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Filipinas, Mèjich y Riu de la Plata	6 * *	3'50 * *

Y en los altres països, los preus d'Espanya y además lo franqueig

SUMARI

TEXT. — CRÒNICA GENERAL, per *Artur Mairera*. — NOSTRES GRABATS, per *Eduard Tàrrago*. — BIBLIOGRAFIA. JOCS FLORALS DE 1880 (continuació), per *Jasinto Laporta*. — UN ALTRE OFRENA, per *Eduard Tàrrago*. — LA BELLESA (poesia), per *Artur Gallard*. — EL CAPELLÀ MORT DE LA LLONJA, per *Pere de Alcántara Penya*. — SECCIÓ DE NOVAS. — BELLES ARTS. CARTA DE ROMA, per *Enrich Serra*.

GRABATS. — LO CANONJE EN PAU CLARÍS. Dibuix de *Casteluchó*; grabat de *Moracho*. — SESSIÓ DE L'AJUNTAMENT D'UN POBLE. Dibuix de *Barnetó*; grabat per *Llopis*. — SALLINAS DE CANDONA. Dibuix de *Rigalt*; grabat per *Pere*. — BLANCA DONADIO. Dibuix de *Sala*; grabat per *Vela*. — BAIX RELLEU CONSERVAT A CASA MONTOLIU EN TARRAGONA. Dibuix de *Casasnovas*; grabat per *Floris*.

ADVERTENCIA

Supliquem als senyors subscriptors de fora de Barcelona, qual subscripció acaba avuy 30 de Setembre, que 's servescan renovar-la oportunament en los mateixos centres ahont se suscrigueren, pera no experimentar retard en la rebuda del número respectiu.

L'Administració.

CRÒNICA GENERAL

«Després de la festa major, la verema.» Aquest es l'escayent y popular adagi de nostres axerits y enfeynats pagesos, qu' ara ab afany treballan pera collir las primicias que la vinya lleva de bon grat. L'estiu, al fer floch a la tardor, ho fa d'una manera esplendorosa, donant ab la calda ardenta de sos ratxs de sol la sabó precisa als gentils fruyts de nostres plans y montanyas, y madurant los atapahits rahims, que vinculan las pampoladas y cridan als núcels de pas pera que hi vagen a picar los granets millors. He-reus y cabalers, baylets y mossos;

CATALANS IL·LUSTRES

LO CANONJE EN PAU CLARÍS

DIBUIX DE CASTELUCHO

GRABAT PER MORACHO

tothom mena 'l trevallador animal carregat de portadoras, plenas de rastelladas de picapoll y moscatell, de macabeu ó pansa rossa; y desde trench de dia fins a posta de sol, vessen en lo cup engolidor la fruyta galana que deu tornar-se prompte en néctar preciós que es després cambiat per las tant bellas com cobejadas doblas de quatre.

L'alegre colla de xamosas trepitjadoras y 'l galan aplech de fedrins y mesaters que ab las calsas fins a genoll axafan lo bon fruyt de nostras vinyas, forma un armónich y agradable conjunt ab l'alegre gotx del vell avi que retréu las abundosas anyadas de sos mellors temps y a voltas parla ab tristesa d'una nova malura, que li han dit que destruhiria promptament aquell be de Deu d'ufanosos ceps, que avans formava 'l mellor patrimoni de sa payral hisenda. Mes per axó lo bon hereu no s'hi capfica y anima a tothom a treballar, mentres sa ayrosa y fresca muller l'hi recorda que se acosta la festa major de Barcelona, ahont cal anar a comprar unas arrecadas d'or pera enjoyar a la pubilleta.

Las festas de la Mare de Deu de las Mercés atrauben a la gent forana, que ve a nostra ciutat afanyosa de gotxs y diversions, y sempre sol anarsen desencoratjada per tornar un altre cop.

La Rambla, guarnida é il·luminada com cada any estém acostumatats a veure, y 'ls reclams més ó menys ostentadors d'uns quants industrials actius, son totas las distraccions que s'ofereixen a la nombrosa é inmensa munió de forasters qu' ha vingut a visitarnos. Un sol espectacle mereix totas nostras enhorabonas, y encare aquest, més qu' espectacle pot anomenarse festa oficial, ja que es degut al Exm. Ajuntament, y també ben segur se portaria a cap, encara que no 's celebrassen las mal anomenadas firas y festas. Nos referim a la col·locació dels retratos de dos catalans il·lustres en

L'històric Saló de Cent de Casa la Ciutat; que a l'hora que nostres llegidors reben lo present número deurà haverse celebrat ab tota la pompa y lluhiment digne de la corporació qu'ho inicià y de la terra que ab orgull s'anomena mare d'en Balmes y d'en Claris, que son los dos il·lustres patricis que enguany ha tingut a bé honorar nostre Ajuntament.

Los retrats al oli son deguts al inspirat pinzell de dos coneguts artistes catalans: l'entusiasta y distingit Mestre en Gay Saber, mossen Jaume Collell, es l'autor de la necrologia del eminent Balmes, y es obra del aprofitat y ferm catalanista don Joseph Coroleu y Anglada la memoria biogràfica d'en Pau Claris, lo capdalt patrici y canonge redentor de Catalunya en lo segle XVII.

Sancera y afectuosa felicitació mereix qui axis honra als génis que enaltiren a la pàtria catalana, y Deu vulla que la galeria de catalans il·lustres, tant ben comensada fa poch anys, pugui anar crexent y enriquint la històrica y suntuosa sala que 'ns recorda a tots los mellors temps del esplendor de nostra terra.

No volém dexar passar per alt un petit detall de las passadas festas, y aquest es lo concurs celebrat entre 'ls aucellayres de Tarrassa, Sabadell, Granollers y altres vilas en lo centre de nostra plassa Real, lo mateix dia de la Mercè. Després de la acostumada palestra entre 'ls alegres y xarrotejays aucellets, entre 'ls que 'n vegegem alguns privats barbarament de la vista, cosa que desdiu molt dels sentiments humanitaris, propis de tot poble mitjanament civilisat, s'acacà l' president de la societat organitzadora de la festa (y axó es lo que volém fer notar) pronunciant un entusiasta discurs en català, que pot ser fou incorrecte y mancat de galas oratorias y formas académicas; mes no dexa de merexer lo cridarhi l'atenció, ja que han sigut escassissimas las vegadas que en un acte tant públich, y davant d'un auditori tant considerable, s'ha parlat ab la nostra amada y benivolguda llengua materna.

Lo Certamen de la Societat *Julian Romea*, que s'havia inclós en lo programa de festas y firas, sembla que ha hagut d'ésser forçosament aplanat a causa dels molts treballs que exigeix l'ornament del nou teatre ahont ara han acordat que 's celebre. Segons sembla, aquest concurs no ha donat resultats gayre envejables, putx s'han donat deserts més de deu premis oferts tots a treballs quals temas s'havian d'escriure forçosament en llengua castellana.

La il·luminació dels carrers de Fernando, Serra, Avinyó y plassa de Medinaceli, alguns envellats magníficament guarnits y las populars *sardanas* ampurdanesas balladas en la plassa de Sant Jaume per alguns entusiastas fills de Girona, Figueras y Torruella de Montgrí, lluhint l'ayrosa y vermella barretina, es tot lo que 'ns resta citar de las festas d'enguany.

Ja que de festas parlém, no estarà del tot fora de lloch que digam alguna coseta del 257 aniversari de la mort del doctor Vicens Garcia, Rector de Vallfogona, que alguns de sos admiradors han celebrat l'any present, en lo poble d'aquest nom. Consistiren las festas, que si be foren modestissimas no hi mancà bona voluntat ni entusiasm, en unas solemnes honras fúnebres a las que precedí una concorreguda vetllada necrològica celebrada en la Casa Ajuntament del mateix poble de Vallfogona. La cobla gran de Cervera donà a conèixer las pessas més escullidas de son repertori y després se llegiren, (á més d'un correcte y sentit discurs animant als vallfogonins a continuar l'obra comensada l'any passat, d'honorar al festiu poeta del segle XVII; molts treballs en prosa y vers alusius al acte, originals dels senyors Jacinto Verdaguier, Fbre., Ubach y Vinyeta, Corbella, Gallard, Masriera y Colomer, Rossell, Roure, Martí y altres. Termenà la sessió anant los presents a col·locar varias coronas de llorer y semprevivas en la tomba del immortal y festiu Garcenj.

Ab motiu de las firas, s'han obrert ja alguns teatres d'hivern, y axó 'ns ha donat ocasió d'assaborir altre cop las delicias de dos espectacles sumament atractius y apreciabls per lo poch que tenim ocasió d'admirarlos. La simpática y eminent Donadio ha dextat sentirse, si be per molts pochos dias, en los teatres del Circo y del Liceo, ahont nos havém convensut una volta més, sentintli cantar divinament *La Sonámbula* é *Il Barbiere*, de sas molts facultats naturals, de la bella y correcte escola que posseheix, y més que tot, de son talent artístich, que tant renom y gloria l'hi han donat.

Al Principal hi ha tornat la Marini ab sa companyia, ahont tant be sobresurten en Ceresa y en Zopetti. Ningú deu haver oblidat los agradables recorts que 'l passat estiu nos dexà exa distingida artista; axis, donchs, son retorn ha sigut una veritable sort pera tots los amants de las bellas del art dramàtic y pera tothom qu'estime ó rendesca tribut a las espontànies manifestacions del génii.

Lo Teatre Català res ha presentat, per ara, de nou. Veurém si serán certs tots los estrenos promesos pera aquesta temporada; putx no 'ns plauria gens, que com l'any passat s'oferissen al públich 25 estrenos d'altres tantas obras dramàticas y sols la meytat d'aquesta xifra fos realitat.

Sembla que per ara ha sigut magníficament acullida la idea de celebrar un Congrés catalanista. Entre las importants personalitats fins are inscrites, s'hi troban molts de nostres Mestres en Gay Saber, alguns altres escriptors tant coneguts com celebrats y la majoria de nostres artistes. Sembla que será l'històric Saló de Cent lo lloch ahont tindrà efecte la primera reunió anunciada pera l'dia 9 del vinent Octubre. De tot cor desitjariam que 'l pensament fos realisat ab tota la gloria y dignitat propia de tant magnifica com patriótica empresa.

ARTUR MASRIERA.

25 Septembre 1880

NOSTRES GRABATS

LO CANONGE EN PAU CLARIS

Renovada ab molta justicia la memoria de don Pau Claris y exaltada avuy dia ab la colocació de son retrato, com també la del no menos digne D. Jaume Balmes, en la galeria de catalans il·lustres, que ab tant acert inicià l'Ajuntament de Barcelona, LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA ha volgut també honorar sas planas ab una esmerada reproducció de son retrato, feta segons un grabat en fusta de sa época.

Fill de Barcelona, lo doctor don Pau Claris, Claris y de Casademunt, diafrutava l'càrrech de canonge d'Urgell, quan fou elegit lo dia 1.º d'Agost de 1638 Diputat pel bras eclesiàstich, y en conseqüencia President nat de la Diputació General de Catalunya. Corria l'any 1640 quan estallaren aquellas terribles dissensions entre 'ls catalans y la política del Compte Duch d'Olivares, prepotent ministre del rey don Felip IV; y llavors encesa prestament una cruelissima guerra en defensa dels furs de Catalunya, de la propietat, de la familia y de la Religió vilipendiada; jatsia tot primer per dits actes polítics, y després per ells y per las extorsions de las tropas que tractaren terriblement a Catalunya, segons ab gran viva ho exposa *La Proclamació catòlica* elevada pels Concellers a don Felip IV y reconeix Melo lo distingit historiador coetani; llavors brilla particularment la superioritat de don Pau Claris. Ell en lo consell, en la direcció més empenyada d'aquella desesperada guerra, en tot provehi y 's manifestà eloquent, íntegre, previsor y digníssim de l'estima de sos conciudadans; puix sempre obrà enérgicament en defensa de la religió, de la conservació de las honras y vidas y pera lo manteniment dels drets y llibertats de la terra.

Abogà don Pau Claris per la defensa natural en tots temps dels drets més invulnerables, oferintse 'l primer en holocauste per la patria; y no, com molt impremeditadament diu Melo, sens conviccions fixas y ab intranzigent ambició; y segons fan notar molt oportunament los autors dels *Fueros de Cataluña*, als 20 de Febrer de 1641, quan millors serveys podia seguir prestant a sa patria, trobavas postrat en lo llit, mentres feya sa entrada passant pel carrer del Regomir, ahont tenia sa morada, lo Compte de Lamotte ab lo càrrech de Virrey de Catalunya, acompanyantlo moltíssim concurs y especialment lo Diputat del Bras Militar Francisco de Tamarit ab la senyera de Sant Jordi.

Dos dias després fou administrat lo Viatic a Claris a las onze de la nit, fentne tothom vots pera sa curació, y fins alguns oficials de la Diputació oferiren a tal objecte que anirían a peu descalcs fins al Santuari del Montserrat.

Als 27 de Febrer de 1641, á tres quarts d'onze de la nit, morí don Pau Claris, y pera donar una idea del sentiment qu'ocasionà sa perdua, l'hargament commemorada en lo Dietari municipal, transcriurém lo que diu lo Dietari de la Diputació en semblants termes:

"Dimecres 27 de Febrer.—En aquest dia, á tres quarts d'onze de la nit, entregà l'anima á Deu, que l'havia criada, aquell gran restaurador de nostra patria y mare Catalunya, lo molt llustre senyor doctor Pau Claris, canonge d'Urgell, diputat eclesiàstich. Causà aquesta mort tanta aflicció y desconsol a tota la Provincia, y en particular a la present ciutat, que desde 'l major al menor ho sentiren tant que no hi hagué ningú que no llansés llàgrimas, per haber perdut al pare, protector, defensor y llibertador de sa patria, segons extensament ho dirán las historias en l'esdevenidor. Tingal Deu en sa Santa Gloria y cobren ánimo los catalans, puix en la major aflicció ha tingut la terra un fill que li ha donat llibertat y restaurat a tots sos germans; no han de faltarli fills que l'imiten."

Lo dia 1.º de Mars fou gran lo concurs que acudí a la solemnitat de son enterro, que tingué lloch en la iglesia de Sant Joan de Jerusalem. Allí, Fra Gaspar Sala, célebre predicador de l'ordre de Sant Agustí, pronuncià sa oració fúnebre, en la que entre altres cosas, ponderant sos mérits digué: «que ofés Claris per una persona d'alta gerarquia que havia dit que algun dia tindrian de veure'l ajusticiat, no replicá pel moment, y en lo dia en que irrellexivas turbas amotinadas sembraven lo terror é incendi per la ciutat, sortí don Pau Claris pera contenirlas, y trobantlas devant de la casa de dit potentat digué ab gran energia: «Germans, respecteu á mos enemichs.» Continúa també exposant Fra Gaspar Sala, que: «Claris era de bona estatura, la cara un xich llarga, lo cabell entre blanc y negre, la color morena y tencada, los ulls vius, grans y sortits, lo nas recte y un tant aguany y 'ls llavis grossos, ab lo que 's manifestava als fisonomistas home ferm, sincer, discretament sever y prudentment atrevit... essent en lo vestir modest si bé cuidados.»

Fou inhumat Claris en la mateixa iglesia de Sant Joan en lo vas de sa familia, y si en certa manera resta complet lo vaticini del doctor Sarroca en son opúscul *Política del Comte de Olivares, etc.*, de que sa memoria seria immortal, per dissort s'ha perdut la notícia del precís lloch de son enterrament, dura lliçó que per haverse repetit tal fet respecte á molts altres homes célebres, aconsella que no vulla fiarse solament sa memoria a la sumptuositat ó epitafi de son sepulcre, sino que en las actas d'enterrament aquest lloch se determine ab tota curiositat.

Fou obert, pera honorar la memoria de Claris, un concurs poètic en que foren admesas composicions catalanas, llatinas y francesas, guanyant lo premi una ben escrita *Silva* catalana; y sens reproduhir los ditiràmichs elogis del poeta don Francisco Fontanella, qui titulá son discurs: *Ponent, Eclipse, y foscor funeral. Aurora, claretat, bellesa gloriosa. Al sol, lluna y estel radiant... Panegírica lloor en l'últim adeu als manes vencedors del M. I. Dr. Pau Claris, etc.*; ab tots los antichs y moderns escriptors de l'istoria catalana, nos complau la reivindicació de la bona memoria del doctor Pau Claris, com insigne patrici y nobilíssima figura entre las que més realisaren la preponderancia de l'antiga Diputació general de Catalunya, havémseli apropiat aquest lema per pochos conseguit: *Sibi nullus; omnibus omnis fuit; eo es: Res per ell y tot per tots.*

La firma y rúbrica, que reproduhim autografiadas, eran aquestas:

*Lo Canonge
Pau Claris,*

SESSIÓ DE L'AJUNTAMENT D'UN POBLE

Trets los habitants dels pobles y vilas de petita importancia de sas habituals ocupacions, es sabut que restan com violentats mentres duran actes oficials com lo representat en lo grabat del present número, en lo que lo dibuixant senyor Barneto ha interpretat fidelment lo caràcter y detalls tipichs generalment en semblants actes, secundantlo ab la bondat del grabat lo senyor Llopis.

SALINAS DE CARDONA

Parlá lo número 6 de LA IL·LUSTRACIÓ de l'antigüetat y singulars circumstancias de la vila de Cardona, aixis com de la preeminencia de sos Duchs, y avuy, tenint a la vista un dibuix mosàich, es possible donar a nostres lectors algunas altres noticias sobre pormenors interessants.

Segons ab molta precisió detalla en altra de sas escollidas obretas don Gayetà Cornet y Mas, la montanya de sal de Cardona, formada pel cloruro de sodi (sal comú), te tan abundants canteras com las de marbre, jaspí ó pedra usual; está situada principalment a la part meridional de la vila y mideix uns 1670 metres de longitud d'Orient a Ponent y uns 420 de latitud de Nort a Mitjorn, formant una elipse. Perteneix la major part d'aquestas salinas actualment a la casa dels duchs de Medinaceli, sucesora, entre altres varias, de la de Cardona.

Ab la cayguda de las ayguas en la gran conca que forman los terrenos salífers, las quals han format ca-

nalissos per lo transcurs dels segles, se descobren diferents canteres de sal de variats colors, que brillan com cristall y formen cintes, dosserets, fils, puntes, etc., especialment en las bofies formades pels enfonzaments de la montanya.

Es també digne de notar-se que las primeras capas de la montanya, ordinariament de sal de color, marcan perfectament, ab diferents y variables zigzags, las nées marcadas direccions de las ultimas pluhas.

Cayent las ayguas per l'orifici que rodeja la Bofia Grau (dibuixos números 1 y 9), y la montanya de sal de colors, penetrant per diverses cavitats, forats y esquerdas, han vingut a formar lo túnel conegut per Forat Micó (n.º 7), y d'allí surt un rierot d'aygua tan salada, que, posant un litre al sol, dona per evaporació a l'estiu 400 grams de sal pura, hermosa y blanca. La potencia salifera de la gran massa encara no ha sigut calculada, essent abundantissims los resultats de l'explotació, qual estat demostra lo dibuix n.º 5, aixis com dona mostra dels edificis pera portarla a efecte, la major part de fusta, lo dibuix n.º 4.

Segons opinió comú, aquesta montanya, com la generalitat de las altres, ha sigut formada per un impuls ascendent segons ho demostren las capas superiors de colors menos puras fins a las cristallinas, qual combinació forma cubos ab figuras dintre, de formas molt capritxosas.

Las vistas de Cardona desde las Salinas y la del pont de la Coromina, dibuixos números 6 y 8, son verament pintorescas; y lo castell posat sobre la montanya s'estén en forma d'anfiteatre, ab tres rescintes y en algun punt quatre, permetent colocar en las murallas y torreons fins a cent bocas de foc. En lo punt més alt descolla la semi-cónica torre de la Minyona, y encarregat en 1730 als duchs de Cardona, desde 1794, en lo regnat de Carles III l'Estat prengué a son càrrec sa custodia y conservació, essent considerat com un dels més importants de Catalunya atesa sa posició estratègica.

BLANCA DONADIO

Raras las eminencies en lo tan difícil com elevat art del cant, no es fácil contenir l'admiració quan aquelles dots que deuen avalorar lo mèrit artístich se troban reunidas ab singular armonia, com esdevé en la celebrada prima donna Blanca Donadio, qual retrato reproduheix lo present número.

Ella, que a las dots d'una arrogant figura reuneix lo talent d'una privilegiada artista dramática pera interpretar ab perfecció l'caràcter del personatge que representa en la escena; posseheix també aquella ductilitat y bona disposició d'òrgans vocals que li permet donar als cantabils suavitat, extensió y emissió destrament modulada, en termes de que per ella no hi haje dificultats, sia la que 's vulla l'indole de la composició musical, puig pera tot té prou intel·ligència y recursos inagotables pera produhir aquella emoció incomparable que ocasiona la música, art embelesador y espiritual per excel·lència entre las demés arts que també 's diuen bellas.

Per aquest motiu las representacions de Blanca Donadio en los diferents teatres ahont ha ocupat l'escena, pot dir-se que han sigut una série d'ovacions, obligat tribut al mèrit indisputable. Aixís succehi are fa dos anys quan per primera volta ohirem a la Donadio en nostre antich Teatre Principal, y avuy se repeteixen aquellias grates emocions, essent cada representació nou motiu d'aplauso pera la célebre artista en lo Teatre del Liceo, ahont la secunda ab perfecció l'orquestra dirigida pel professor tortosi don Joseph Gotós, que pot gloriarse de contar entre sos deixebles al conegut mestre Pedrell.

BAIX RELLEU CONSERVAT A CASA MONTOLIU EN TARRAGONA

En lo pati obert de l'escala de la casa de Montoliu en Tarragona, pot contemplarse perfectament, a uns deu pams d'elevació, lo baix relleu que reproduhim, bosquejat per don F. Casanovas.

Encara que algun tant mutilat, es per demés interessant aquest preciós fragment de l'art escultòrich romà, pertanyent, segons las majors probabilitats a l'època de August. Segons los il·lustrats autors de l'itinerari arqueològich de Tarragona, una volta l'emperador August logrà la desitjada victòria sobre 'ls pobles cántabros é ibèrichs, li fou erigit en Tarragona, en la Via triunfal, avuy carrer Major, l'arch de triumpfo de que se suposa formava part lo baix relleu que reproduhim, representatiu d'una batalla d'aquells pobles ab los romans, y entre altres cosas, además de que alguns dels combatents van casi nusos, segons acostumavan alguns de dits pobles vensuts, y 'ls altres evidentment son soldats romans; se nota també que las bridas d'alguns caballs, y en particular lo primer de l'esquerra, están formadas per tripas d'animals, cosa també peculiarment estilada per dits pobles.

EDUARD TÁMARO.

BIBLIOGRAFIA

JOHNS FLORALS DE BARCELONA. — 1880

Any 22 de sa restauració

(Continuació.)

Guanyadores d'accesit apareixen en lo llibre les poesies *Juventut perduda*, *La Molinera de Flassá* y *L'última aureneta*. La primera de les tres, original de donya Victòria Peña d'Amor, si bé no 's distingeix per la novetat del assumpto, l'acert ab que está tractat compensa de sobres aquesta desventaja; quan se parla de composicions premiades ab accesit no cal usar de massa rigor en lo judici; aixís, al menys, ho tenim per entès, y no es cas d'exigir al autor una originalitat que per desgracia no 's troba sempre en poesies guanyadores de més alta distinció; ja es prou que s'hi veja una manera de fer original, cosa que a primer cop d'ull se descobreix en la poesia de la senyora Peña y que bastaria a ferla digna del lloch que l'Consistori li assigna si ja no fos prou pera conquistarli tal distinció la delicadesa del sentiment que tota ella respira. Copiém per mostra alguns trossets de la composició, y veurém quant tendresa s'enclou en los versos ab que comensa la segona part:

«Deixaume mirar enllà,
que la anyorança me migra;
vull ovirar la caseta
hont lo sol may s'hi ponía.
Los estels li feyan llum,
los aucelles armonia,
y al dintell del seu portal
s'hi era sentada la ditxa.»

No cal pas regirar gayre pera trobar en la poesia de la senyora Peña bellas imatges, que prou n'està rublerta tota ella; bé mereix que 'ns fixém en aquells versos de la segona part:

«Ma mare era un liri d'aygua,
més fresch com més trau florida.»

y en los de més avall:

«Sos cabells com la nit negres
s'han tornat de dos colors,
ses parpelles mig tancades
com les cases que hi ha dol.»

Si haguessem de donar compte de les bel·leses que 's contenen en la poesia de que venim parlant, tindriam tasca llarga. Per lo que n'havem copiat ja 's pot judicar lo que val; tota ella es per un seguit encisadora y ocupa molt justament lo lloch que té senyalat en lo llibre que examínem.

De *La Molinera de Flassá* n'es autor don Joan Planas, qui havia donat a conèixer avans ses bones disposicions poètiques en altres obres del mateix estil. Molt acert ha mostrat lo senyor Planas en imitar la nostra poesia popular, y es de dordre que no estiga en tota la composició a la mateixa al·laria a que está en alguna de les estrofes. En lo comensament, per exemple, encanta l'sabor popular y la correcció d'aquells versos:

«N'és blanca com un liri,
bonica com un sol;
per ser la molinera,
la gent be 'n parla prou!»

Y encara més se descobreix aquella qualitat en la segona part que comensa:

«—Mare, la meua mare,
¿ab qui 'm voleu casar?»

No era pas cosa d'exigir al autor que en tota la composició mostrés tanta destresa com s'hi veu en la part a que 'ns referim, perque, si val a dirho, era molt difícil escriure un grapat d'estrofes de la mateixa vàlua; pero si que podia esperarse del senyor Planas lo bon acert de rebujar trossets que deslluheixen bastant la composició; sia 'n mostra allò que diu:

«Viurás com una reyna:
—Y tot això ho jureu!
—T'ho juro.
—¡Oh! ser senyora!...
¿Qué puch esperar més?»

en lo qual no es pas lo bon gust lo que més s'hi distingeix; lo senyor Planas, además, té prou talent pera evitar confondre lo vulgar ab lo verament popular. No abundan per fortuna tals caigudes en la composició de que parlém, y per més que 's troben en ella altres defectes de menor importancia, de totes maneres, es *La Molinera de Flassá* una bella imitació de la poesia popular, tan ben encertada, tan aixerrada, que en nostre humil concepte (y perdones l'atreuiment), fora prou digna de la distinció ab que l'honrà l'Consistori, val-

dament no tingués més que la meytat dels mèrits que li havém trobat.

De les tres composicions distingides ab accesit nos resta examinar la que dú per títol *L'última aureneta*, de don Frederich Rahola. Ben pensada es aquesta poesia, y pot dir-se que del comensament fins al acabament segueix sempre sostenintse en lo mateix tò, lo que fa que no s'hi trobe en tota ella una estrofa que la desfavorsca ni tampoch una que s'aixequi per demunt de les altres; si lo primer es avantatge, lo segon no es defecte; en cambi la composició peca de monotonia, y l'sentiment que en ella domina no basta a ferla simpática al lector, degut principalment a la falta d'espontaneïtat que 's nota en la versificació y al coneixement no prou complet del llenguatge per part del autor; es llàstima que l'senyor Rahola no haja cuydat un xich més d'aquest element principalissim. No hem volgut suposar que al senyor Rahola li manquen condicions de poeta, perque ben clar se veu per la lectura de *L'última aureneta* que pot fer cosa de valer si no deixa malmetre ses bones disposicions; lo que d'ell esperém es l'estudi de la dicció verament catalana y l'art d'expressar la bel·lesa en versos més plens d'armonia; això es lo que ha d'anar adquirint lo senyor Rahola; en quant a lo més essencial, ja 's pot dir que no li manca; la poesia de que parlém ho demostra ben clarament.

Lo distingit poeta mossen Jascinto Verdaguer es l'autor de *La barretina*, poesia que merescué l'premi de l'ENGLANTINA D'OR. *La barretina*, com a símbol de les costums catalanes, ha donat al poeta assumpto pera una bellíssima cansó que posa en boca d'un barretinayre, qui 's plany de la pèrdua cada dia més accentuada de nostres belles usances y deplora l'afany ab que l'poble català va esborrant sa fasomia tot cubrintse ab forasteres gales. Qui conega al poeta, y es segur que per cap de nostres lectors será desconegut, ja endevinarà tot lo que ha de valdre la composició de que parlém; lo tema ja es prou simpàtic (y ho ha d'esser pera tothom qu'estime a Catalunya, deixant en banda certes diferencies que fàcilment s'oblidan quan se parla de les coses de la terra), y está tractat de la manera que sap ferho l'novell «mestre en gay saber.» Es *La barretina* una composició brillant, no de les qu'enlluernan sobtadament ab coloraynes y guarniments de mala lley, sino de les qu'encisa a tot hora per la bel·lesa de les imatges y sobre tot per aquell esperit patriòtic que respira, no desmayat en un sol punt de l'obra. Lo llenguatge es de la mellor mena, ben castís y no gens enrevessat, y la versificació tan correcta com robusta y espontánea.

Pera citar-ne una mostra no caldria pas triar, que totes les estrofes de la composició nos servirian igualment; es per això que preferim no copiar-ne res, recomanant la lectura d'aquesta bella poesia pera que cadascú pugua fersen un complet judici.

(Seguirà)

J. LAPORTA

UN ALTRE OFRENA

Entre tantas galanas joyas ofertas avuy a la núvia, sens dubte digne de totes ellas, tant per son candor, com per l'encisador cel en que s'enmiralla plé de dolsas ilusions y d'inestimables esperansas; quin paper pot ferhi encara un altre ofrena de totes diferent per sa rustiquesa, prosaisme é inconveniencia, dirán alguns, entre tanta pulcritut, galanura y varietat de colors y brillants esmalts qu'enlluernan los ulls y omplan de goig a l'ànima?

En efecte, are sabreu lo que pensava oferirli: una rústica caixeta de noguera, tallada en los boschs de Montserrat, hábilment xapejada de frontissas y claus de ferro, batuts per las fortas mans dels manyans de Barcelona; formant sas puntas com unas flors de liri y teñint al mitj, entre intrincat laberinte, consemblant al de la portada de l'iglesia de la Roca, un botó ab los quatre pals de Catalunya, que engoleix lo drach de Sant Jordi, una volta s'hi es apretat, y que llavors li fá donar solta a la tapa, la que, segons olvidava diros, tindria sols dos plans inclinats com aquellias tombas feréstegas de l'antigor ¡quina humorada! y que sols al véuerlas fá que hom pregunti: ¿qué tindrán? ¿qué no tindrán?

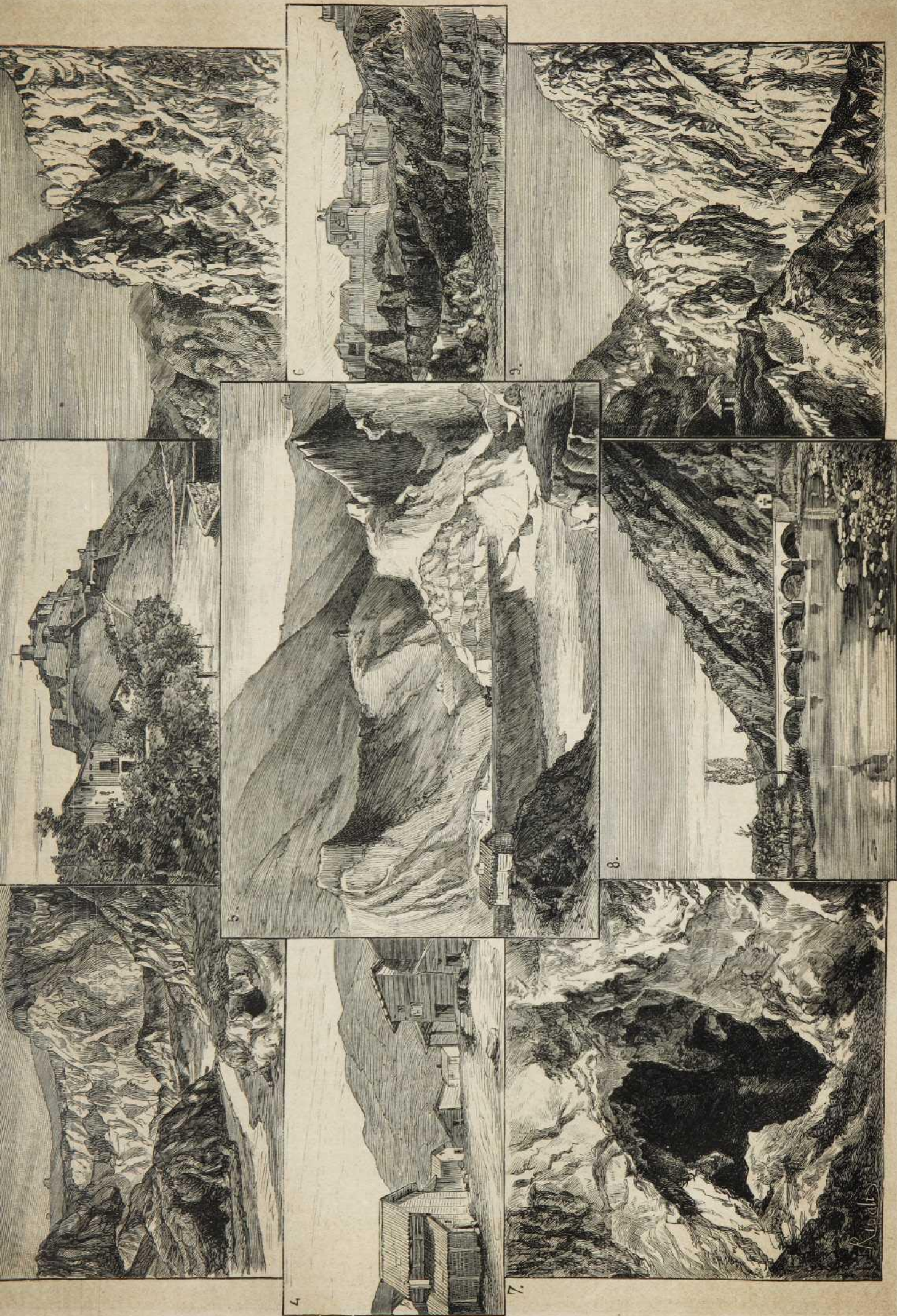
Si toska per defora aytal caixeta, no podria pas serho tant per part de dintre, puig verament tota ella bellament pintada, apareixeria com constelat cel, quals estels de ben brunyit argent riellarian sobre l'assur puríssim; y al obrirse la caixeta, enllassantse sos raigs, semblaria que surt un foc que volgués abusarne nostra vista. Obrers de Vich y de Barcelona serian los fautors de tal maravella, fentho tant sotilment, que no semblaria pas de mà dels homes.

D'aquesta tapa en lo fons s'oviraria, no un fret mirall, sino un viu conseller y ver spill, ferm é inmutable com lo mateix Deu, ço es, una crehueta d'olivera de

SESSIÓ DE L'AJUNTAMENT D'UN Poble

DIBUIX DE BARNETQ

DIBUIX DE RIGALT

SALINAS DE CARDONA

GRABAT PER PEREZ

1. Boia Gran — 2. Castell — 3. Sal roja — 4. Edifici en las salinas — 5. Montanya de sal en explotació — 6. Vista de Cardona desde las salinas — 7. Forat Micó — 8. Pont de la Coromina — 9. Entrada á la Boia gran

Getsemani, la que en sos brassos portés ab carmesinas
Hetras aquest mot: «Sola esperança.»

En lo fons de la caixaeta, dintre d'una altre petita de
bon cristall qu'ocuparia sa meytat, s'ovirarien las me-
llors joyas del pare y mare de la núvia, ço es, sos anells
de bodas ab sos noms finament gravats; y a son costat,
ocupant l'altre meytat, altre caixaeta consemblant per
part del nuvi. Sobre d'abduas hi posaria alguns bro-
tets dels flors guanyats per lo nuvi son aymat poeta, y
aquests coberts ab brots de purissim taronjer y d'oli-
vera cullits en las terras respectivas dels dos que tenen
fetas esposallas, á fi de que ab lo recort dulcíssim de sa
terra cerquessen sempre entre ells la pureza de senti-
ments, la pau sagrada, tot lo que ab lo contentament,
ab sa sort y constant amor, sempre'ls farà felissos. So-
bre tot lo dit y d'algunas modestas violetas allí depo-
sidades per poch y fidels amichs; units ab una gaya cin-
teta de color de rosa hi posaria 'ls dos anells d'or pu-
rissim que diguessen lo dia, mes y any en que al peu
de l'ara 'l marit y la muller respongueren un sí ine-
fable, sincer y perpetual com lo cercle que fa cada anell
d'or.

Oferiria oberta aquesta caixaeta pera que hi fossen
colocats aquests anells, mes tot seguit diria á la núvia:
tanqueu aquesta caixaeta, feu que lo drach foragite lo
botó dels quatre pals, y una volta tancada, en vostra
vida l'obriu, sia l'arca santa de vostre amor, dels re-
corts de la infantesa, de vostra terra, de la de vostre
espós y de las inefables esperansas de la Fé. ¡Ay del dia
en que penseu obrirla sens respectuós temor!

Tancada, regnarán entre vosaltres las doluras de
vostre comú amor y del que reportaréu á la posteritat
que Deu vulla otorgarvos, será constant la pau y l'emu-
lació en las glorias respectivas, que la muller xifra en
la casa y en sa diligencia pera esser exaltada com á
tesor preciosíssim; y lo marit cerca en l'aplaudiment
y bon acert en las esferas de sa activitat pera es-
ser senyalat com á bó y excellent lluytador entre 'ls
millors. Aixís s'augmentarán vostres dias y sereu be-
nehits per los que us seguirán. Si l'obrisseu, la discor-
dia, lo desenfre y tots los mals á l'hora surtirian com
brusent foch esbategant sas alas, pera ferirne de sopte
y ab mortal cop vostre envejable felicitat.

Veus aquí una altre ofrena, y si per cas la rebutjésseu
com á grossera, com á garba d'herbolari, calaixet de
frioleras y replech de tonterias, ¿qué vos diré? los ay-
madors d'aquestas cosas, que alguns movent lo cap ne
dihuen somniadors y antiquaris; estiguenne certs,
que si vihuen en lo passat, sens quina guia no saben
deixifrarne lo present; tenen un cor que bat, no ab res-
sorts automátichs ni inmutables, sino al compás de la
felicitat dels que més estiman, y que si per alguns son
estimats, ho atribujexen més á son bell natural que no
als curts mereixements propis.

Dedica aquesta improvisació á D. J. Franquesa y Go-
mis,

Son afectíssim amich y S. S.

EDUARD TÁBARO.

Barcelona 20 Setembre de 1880.

LA BELLESA (*)

*Es en tristor y alegría;
es en lo be y en lo mal;
la Belleza es fantasía,
la Belleza es ideal.*

¿Ahont aniuhas Belleza
que en cap lloch te só trobat?
¿Ahont ets, regina ó deesa
essencia de lo creat?

¿Ets en l'aura perfumada?
¿En l'aroma de la flor?
ó be en la pura besada
qu'engendra 'l foch del amor?

¿T'has encarnat en l'artista,
y dins sas obras t'aculls?
ó be es ficció de ma vista
lo que 's reflecta en mos ulls?

¿Es l'hermosa bayadera,
que Vénus degué engendrar,
la que n'has prés per senyera
y 'hont ta forma 's pot trobar?

¿Es en la Verge Maria,
regina de 'l infinit,
doll d'amor y de poesia,
hont se troba ton esprit?

.....

*) Aquesta poesia fou premiada ab una rosa de plata oferta pel
diputat provincial don Maríán Puig y Valls, en lo Certamen literari
darrerament celebrat en Sana.

Tan y tan te só buscada
y ha sigut tan mon anhel,
qu' en l' Avenç te só trobada
y te só trobada al Cel.

T'he trobada en las montanyas
de las neus eternal lloch,
y en aquellas quals entranyas
nit y jorn van gitant foch.

En los arbres de la serra
de los fruyts vinclats al pés,
y en la crosta de la terra
hont l'aixada no hi pot res.

En las ayguas que circulan
y en lo riu van á parar,
y en las onas que bramulan
en l'immensitat del mar.

T'he trobada en prats y hortas
que lo riu banya apleret,
y en las grans planuras mortas
del assedegat desert.

En l'ampla volta estrellada
y en terrible tempestat;
en la guerra malhadada;
y en la pau y llibertat.

En los raigs que nos envia
l'astre-rey del infinit,
y en la rica fantasia
de la reyna de la nit.

En la brisa joganera
y en lo buf del fort mastral;
alé d'àngel la primera,
lo segon esprit del mal.

En la pura y casta esposa;
en los fills que 'ns donan pler;
y en l'imatge carinyosa
dels que 'ns han donat lo sér.

.....

Des la gran volta divina
Á las concas del infern,
la Belleza n'es regina
y son regne n'es etern.

Es com Deu que tot ho omplena;
afalaga 'l pensament,
y l'esprit y 'l cor llumena
segons l'home pensa ó sent.

*Es en tristor y alegría,
es en lo be y en lo mal;
la Belleza es fantasía,
la Belleza es ideal.*

ARTHUR GALLARD.

EL CAPELLÀ MORO DE LA LLONJA

Hala, atlots; deixau la faxina, que 'l sol s'és post; y
veniu aquí á fer rotllo devora la llar, y á pendrer un es-
calfó de profit, que bé ho há mester el qui há gonyat
el seu trist y pobre jornal aguantant l'oratje de neu
que baixa avuy de la serra d'en Torrella.

Hala, feys via. Adesau les eynes devall la porxada,
penjau la talea á la estaca de la bóal, aparellau l'entu-
rada pipa y arrambauvos al entorn meu, que jo á la
vostra salut y per guardarvos de la serena que cau anit,
vaix á fer una llamada grossa, com dihuen els ciuta-
dans; y si n'hi ha qualcun entre vultros que sia Gabellí
ó Artanench ó de més enllá de les costes d'Algayda, le
hi diré ab la seua llengua perquè m'entenga millor.
Ab un manat de faves ó de gatoves faré una fogatera, ó
un rafayfay, ó una xacalénia, ó un fogueró; y les mans
baubes, escarrufaments, rampes, tremolóns, estiraments
y badays que dona el fret s'espasarán de pressa.

Posau les pellisses demunt la bancalada per seurer bé;
y ja que ho dona la llarga nit, abans de resar la corona
vos contaré un cas de lo més estrany, que tench per mi
que vos ha de fer obrir tanta flor d'ull; y aprendreu al
manco com es tan cert com l'Evangeli aquell adagi
mallorquí que diu *Fés bé y no mires á qui, que prest ó
tart t'ha de servir.*

Ja sabeu qu'á Mallorca antigament hi havia molts
d'esclaus. Tants n'hi havia que 's fé necessari nom-
brarlos una especie de batle aposta per ells ab lo nom
de Cap de guayta; y aquell afamat seyyor Lluch de la
Meca qu'haureu sentit anomenar més de cent vegades,
fonch un dels derrers personatjes que desempenyaren
aquest càrrech. Segurament que n'hi devia haver més
que no hi há avuy en dia parallers y missatjes perquè
eran ells els qui feyan les feynes de les cases, y els qui

guardavan els bestiers, y els qui hauravan les terres y
els primers brassers de tot art ó ofici.

Encara ara n'hi hauria á milenars si 'l Capità'n Toni,
qu'era un andritxol valent del tot, que sense sabrer es-
criurer ni lletjir, per sos propis punys y mérits va arri-
bar á esser general de mar y terra; no hagués fet á n'els
moros les còssiques d'aprop ab la seua usual flastomia
de *Búguera, búguera*; y no hagués netejat de corssaris
el mars de Mallorca ab les seues proueses may vistes.

Y quina animació no hi havia en la plassa dels *Tres
dies* en cualsevol ocasió d'haverse d'encantar esclaus!
Mossóns y cavallers; mestres y menestrals, amos y pa-
jesos; tots acudian allí á dirhi; y aquest encant se feya
sempre que una galera mallorquina prenia qualquega-
liota de moros, lo qual s'estrevenia espés y sovint per
causa de la guerra que mos tenian declarada des que
en el sigle tretze el Rey en Jaume los prengué Mallor-
ca, cosa que los vá sobre molt de greu, segons les his-
tories contan y els fets ho demostran.

També en la Berberia hi havia molts de catius cris-
tians, perquè ja se sap que no sempre guanya una part
de les dues; y per pa y per sal se trobava un homo sense
ferne comptes dins Alger, ó dins Orá, ó dins Bugia ab
un tros de cadena de barca á n'el turmell ó ab una ar-
golla de ferro á n'el coll.

Succehia qu'uns y altres se rescatavan, ó bé ab per-
sones, ó bé ab dinérs; com n'eran bons testimonis els
freres de la Mercé que jo encara hé conseguit; y sempre
n'hi havia qu'anavan y venian. D'aquest actiu movi-
ment entre moros y cristians naxia el que aquells sa-
bessan parlar el mallorquí un poch xanforrat, y el que
noltros entenguessam una mica els gargalls dels moros.

Com el nom de Hamet és bo de dir y abunda tant en-
tre la Moreria; á tots els esclaus los deyan Hamets, Ha-
met, axó; Hamet, alló; y ells sempre 's donovan per
entesos.

Peró, á ne qué venen tots aquets coberbos, direu
vultros á l'hora d'ara, remugant, remugant? Lo que
mos interessa és senti 'l cuento y tot lo damés son vio-
les. Va t'allá en Miquelot que fa la mitja d'una casta
tan traïdora que com que 'm vulga dir que el meu pen-
sament és cert. Pensa mal y acertarás diu l'adagi; y
encara que sia una veritat, mirat baix de cert punt de
vista y atés que els homes de avuy en dia son molt do-
lents; jo trob que al tal adagi l'haurian d'esborrar
dels llibres per poch cristiá y per esser causa y motiu
de moltes dolentias á n'aquest mon de miseries. Has
de sabrer, idó tú porqueret que fas el santo baixo asse-
gut á n'el recó del cossi de la bugada, que jo 't coneix
herbete; poriol te dius; y davall aquest nas, hi dus
molta de trapasseria maldement pareixcas una gallina
banyada. Sápigues que tots aquests coberbos hi venen
molt á lloch, com l'anellat al dit y que sense sabrer
aquesta mica de historia no pisparias la mitat de les
coses que jo diré, ni hi trobarias tot el saborino que jo
vull que hi tropies, tú y tots el damés que m'escoltan.

També veix que qualcú deu dir que jo mateix fas el só
y ball, pero ja som mart vell y sé que mitx mon xerra
de l'altre mitx y tant mateix per bé que fassém noltros
no 'l compendré. Pero, perquè vultros no 'm pugueu
dir lleix, ni tenir cap queixa de mi, aném ara á n'el
cuento, que per cert no 's cap rondaya de nins, sino un
fet vertader succehit fa cent ó doscents anys, que mol-
tes vegades hé sentit contar quant era menut á na Joan
Ayna Morena, una fadrineteta vellarda de noranta pri-
maveres que me feya de teta y que havia estat en son
temps gran balladora de coques.

Hala, amichs. Un poch de callament. No vull sentir
una mosca; y feysme la mercé de no venirne ab retor-
queos al temps que contaré el pás; que jo, com veys, ja
procur dirvos ho tot lo més enpinseitat que puch, per-
que no vos n'aneu apenedits en Roma.

Heu de sabrer idó qu'á Ciutat hi havia un capellà de
la Seu que de mal nom li deyan el Capellà de la Llon-
ja; ja fós que hi visqués aprop, ja fós que 's cuydás de
la antiga capella que s'axecava un temps dins aquell
rich monument del comerç llevanti de la Illa daurada;
ja fós una cosa y altre que axó no fa al cas. Es lo cert
qu'aquest sacerdot era un homo molt de bé, pobre de
potencias y curt de gambals; sense gens de malícia y ab
un cor més gran qu'una possessió. Vivía purament de
la almoyna de la missa y dels ploms de la residencia;
y com era pobret, ningú feya gran cas de éll y axí es
que sols no tenia confessionari. Ab una paraula, era lo
que diuen un vertader capellà de caldereta, fét á la bona
de Deu, ab un geni tan pacífich que 'l podian pastar y
tornar á fenyer, sempre content y alegre, sense preten-
sions é incapás de fer mal á les pedres ni de pensar lo
tant sols.

Sortint un dia de vespres vá trobar en la costa de la
Seu un moret ja bergantell que plorava com una Mag-
dalena, y tenia baix de sos peus un bassiót y una sena-
ya de tests. A n'el pareixer l'havian enviat á dur aygua
fresca del Palau y havia tengut el socnyre de rompre la
jarra.

(1) Ara fa dos mecos son quadro *Lo Bateig* fou venut en Paris per 110.000 francs.

Llástima gran qu' eix artista, que traslada a la tela la materia ab una precisió y exactitut de detalls qu' encaanta, sacrifici l' assumpto pera fer brillar tot quant li semblia pugui interessar més a la vista que al cor.

Rico, ab sos paissets, verdaders jowells en son gènero, en los que la fantasia hi campeja al costat de la més palpable veritat, ha arribat á tractar lo paissatge d'una manera especial.

Sos quadrets, plens de llum, enlluhernan, y sobre tot en sos estudis de Andalusia y Venecia, sas pinzelladas arriban á produhir la ilusió del sol.

Madrazo, ab sas entonacions delicadas, nos presenta la naturalesa com un pom de flors, gaya, festosa y riallera. Qualsevol de sos quadros es una verdadera toya, en la que hi llueixen més las vanitosas camelias que las modestas violetas. Eix artista, com los dos anteriors, sols busca en sa paleta remembranças del gran Fortuny al qui en algunas cosas arriba a igualar.

Lo català Ribera, ab sas escenas del poble baix de Paris, verdaeres fotografias de las planas de'n Zola, aho-
ra lo realisme arriba moltes vegadas a
traspasar los limits del bon gust. Eixa
escola, que conta ab tan fanàtics ad-
miradors y ab tan acérrims contraris,
ha lograt un èxit fabulós en la nació
vehina, y aixís com s' han agotat las
numerosas edicions de *L'assommoir*
y de *Nana*, las obras de nostre país
son arrebatadas de sas mans tot just
miti acabadas.

Un altre geni de debó es lo valenciá Domingo, un dels més brillants coloristas moderns. Sos quadros son verdaderas orgias de colors, en las que hi vibra la llum y palpita la vida. Sas obras, com las del anterior, son molt estimadas per los amants del art.

Casado, lo nostre director de l'Academia de Bellas Arts, ab son quadro qu' está finint *La campana del rey Wamba*, del que n' hi daré noticias tant bon punt lo acabi, está creant una verdadera obra d' art, obra que porta impresa 'l sello del geni y en la que fan parejas lo bon gust en la distribución de las figuras y lo relieu y brillantor de son color.

Altres i altres enumeraria a no ferme pesat, puig molts encara són dignes de menció, però ho guardaré per un altra, en la que li podré parlar més extensament de las obras que vagin produhint.

Sentades, donchs, mas apreciacions respecte als més celebrats pintors espanyols d' avuy, passém als escultors.

L'art de Fidias pot dir-se que pertany per complet als fills de Catalunya; y farem constar, pera honra de nostra pàtria, que las tres plassas de pensió que pera dit estudi subvenciona nostre govern, totes tres son guanyadas després de brillants oposicions per nostres compatriotas. Deixant apart los que la cultivan tan gloriósament en nostra pàtria, en la que 's trovan verda-

ders mestres en eix art, sols li parlaré per avuy dels que 's troban en la ciutat eterna ja qu' es tal volta 'l punt ahoñt se troba la flor dels joves escultors.

À excepció d' en Bellver y d' en Moratilla, 'ls demés tots son de Barcelona; n' Oms, pensionat de mèrit; en Sanmartí y en Tasso, per concurs; en Fabrés, absa doble qualitat de escultor y pintor; en Llimona, per nostre ajuntament; y altres menys notables per sa poca experiència. Los dos primers, establerts á Roma inolt temps ja, 's distingeixen per son bon gust en la construcció de monuments. L' autor del *Angel caigut* està treballant en una porció d' encàrrecs que li arriban de diversos punts d' Espanya, mentres que 'l segon s' ha fet una numerosa parroquia en l' América del Sur ahont van quasi tots sos treballs.

N' Oms es un artista de valer, que's distingeix notablement en l' estudi de la veritat dintre del art, essent molt de notar en sas obras eixa bona qualitat.

Los *Primers passos*, que tots recordem encara, foren una bona mostra de lo que acabo de dir.

Desde que s' troba en Roma ha fet un baix-relleu de assumto bíblic, destinat a envió de primer any, y actualment s' ocupa en un grandió grupo representant la *Apoteosis de Isabel la Católica*, lo qual mereix que n' hi parli més largament en un altra carta. Eix grupo acabará de posar lo sello del talent en l' escultor.

Ab molt bon peu ha entrat en Santmartí, que es en veritat una de nostras més bellas esperansas. Deixeble del nomenat Sunyol, be pot dirse que honra ab sos ivensoal al mestre. Pochs dias fa ha acabat un busto retrato de la senyoreta E'*, que á més d'esser d'un exacte parescut, se recomana per la morbidesa de la carn y per lo vaporós de la mantellina que l' envolta.

Pera son primer envió ha modelat una estàtua *Hondero Balear*, representant a un xicot que ab un mandró acaba de matar a un aucellet, que mostra victoriosament en sa ma esquerra, mentres que en l'altra sosté encara l'eyna disposta a repetirho. Eix assumptiu, tret de la primitiva historia d'Espanya, l'ha tractat ab molta valentia 'l jove pensionat, essent digne de nota sa actitud ayrosa y 'ls detalls de sa carn molt ben treballada.

Pera segon envio ha fet un gran baixrelleu representant *Lo sacrifici de Polísema*, plé de caràcter y ab un sabor de la època que admira. Quan La IL·LUSTRACIÓ CATALANA publiqui'l grabat d'eixa obra, podrà apreciarla millor que ara ab tot lo que d'ella pugui jo referirli. De pas faré constar que es la obra de més empresa de Sanmarti y de la que n'ha sapigut treure un partit grandios.

En Tasso ha donat l'últim cop a una estàtua destinada també a primer envió, *Aquiles* en lo moment que cau ferit per la mortal fletxa. Eixa figura extrema, 's fa notar per la delicadesa y per la expressió dolorosa de sa testa, autor un progrés notable durant sa es-

D' en Fabres, més pintor que escultor, procuraré ocupar-men en un' altra carta, en la que li parlaré més detalladament de les obres que ara té entre mans, fent notar de pas la netedat y seguretat ab que tracta la aqua-rela y la justesa del natural en sos dibuixos a la ploma. De molts altres podria parlarli, mes ho reservaré per un altre dia, quan hagin acabat sas obras comensadas, per dar-ne noticias a vosté y al mateix temps judicarias fins alllí ahont arribi mon petit criteri.

ENRICH SERRA.

Roma, Settembre de 1880.

BLANCA DONADIO

DIBUJX DE SALA

GRABAT PER VELA

F Casanovas

DIBUJOS DE CASANOVAS

- BAIX RELLEU CONSERVAT A CASA MONTOLIU EN TARRAGONA

GRADAT PER FLORIS